

z dnia 9 maja 1996 r.

o wykonywaniu mandatu posła i senatora.

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Posłowie i senatorowie wykonują swój mandat kierując się dobrem Narodu.

2. Posłowie i senatorowie powinni informować wyborców o swojej pracy i działalności organu, do którego zostali wybrani.

Art. 2. 1. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu poseł składa na posiedzeniu Sejmu ślubowanie następującej treści:

„Ślubuję uroczyście jako poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.”

Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów „Tak mi dopomóż Bóg”.

2. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu senator składa na posiedzeniu Senatu ślubowanie następującej treści:

„Ślubuję uroczyście jako senator Rzeczypospolitej Polskiej rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.”

Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów „Tak mi dopomóż Bóg”.

3. Odmowa złożenia ślubowania powoduje wygaśnięcie mandatu posła lub senatora.

4. Uchylenie się od złożenia ślubowania w terminie trzech miesięcy od pierwszego posiedzenia Sejmu lub

Senatu jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu posła lub senatora.

5. Sposób złożenia ślubowania oraz tryb rozpatrywania spraw posłów i senatorów, którzy nie złożyli ślubowania w terminie trzech miesięcy od uzyskania mandatu, określają regulaminy Sejmu i Senatu.

Art. 3. Podstawowym prawem i obowiązkiem posła i senatora jest czynne uczestnictwo w pracach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów.

Art. 4. Posłom i senatorom zapewnia się warunki niezbędne do skutecznej realizacji ich obowiązków oraz ochronę praw wynikających ze sprawowania mandatu.

Art. 5. Tryb rozpatrywania spraw posłów lub senatorów nie wykonujących obowiązków poselskich lub senatorskich, jak również zasady odpowiedzialności regulaminowej posłów lub senatorów określają regulaminy Sejmu lub Senatu.

Rozdział 2

Immunitet parlamentarny

Art. 6. 1. Poseł lub senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za działania wynikające z wykonywania mandatu ani w czasie trwania mandatu, ani po jego wygaśnięciu, chyba że narusza dobra osobiste innych osób.

2. Działania, o których mowa w ust. 1, obejmują zgłaszanie wniosków, wystąpienia lub głosowania na posiedzeniach Sejmu, Senatu lub Zgromadzenia Narodowego oraz ich organów, na posiedzeniach klubów, kół i zespołów poselskich, senackich lub parlamentarnych, a także inne działania związane nieodłącznie z wykonywaniem mandatu posła lub senatora.

Art. 7. 1. Poseł lub senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej i karnoadministracyjnej bez zgody Sejmu lub Senatu.

2. Konieczność uzyskania zgody Sejmu lub Senatu dotyczy również pociągnięcia do odpowiedzialności karnej posła lub senatora za naruszenie dóbr osobistych innych osób, o którym mowa w art. 6 ust. 1.

3. Pociągnięcie do odpowiedzialności może nastąpić tylko za czyn wskazany we wniosku, który był podstawą wyrażenia zgody przez Sejm lub Senat. Pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej i karnoadministracyjnej za inny czyn, niż określony we wniosku, wymaga odrębnej zgody Sejmu lub Senatu.

Art. 8. 1. Zakaz pociągnięcia posła lub senatora do odpowiedzialności karnej i karnoadministracyjnej bez zgody Sejmu lub Senatu dotyczy również czynów popełnionych przed uzyskaniem mandatu. Postępowanie karne, wszczęte przed tym terminem, z chwilą uzyskania mandatu ulega zawieszeniu; może ono być podjęte po uzyskaniu zgody Sejmu lub Senatu.

2. Przedawnienie odpowiedzialności karnej za czyn objęte immunitetem parlamentarnym nie biegnie w okresie korzystania z immunitetu.

Art. 9. 1. Poseł lub senator nie może być aresztowany albo zatrzymany bez zgody Sejmu lub Senatu.

2. Zakaz zatrzymania, o którym mowa w ust. 1, obejmuje wszelkie formy pozbawienia lub ograniczenia wolności osobistej przez organy stosujące przymus, chyba że jest to podyktowane stanem wyższej konieczności lub obrony koniecznej. W takim przypadku wolno podejmować tylko czynności nie cierpiące zwłoki, a o zatrzymaniu należy niezwłocznie powiadomić Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu. Na żądanie Marszałka poseł lub senator musi być natychmiast zwolniony.

3. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy pozbawienia wolności dokonanego w postępowaniu karnym, prowadzonym po uzyskaniu zgody Sejmu lub Senatu na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej.

Art. 10. 1. Tryb postępowania z wnioskami w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej i karnoadministracyjnej, aresztowanie lub zatrzymanie posła lub senatora określają regulaminy Sejmu lub Senatu.

2. W sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego oraz w sprawie o wykroczenie wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej i karnoadministracyjnej wnoszony jest za pośrednictwem Prokuratora Generalnego.

3. Wniosek w sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata.

4. Wyrażenie zgody, o której mowa w ust. 1, następuje w drodze uchwały Sejmu lub Senatu.

5. Uchylając immunitet parlamentarny Sejm lub Senat mogą wskazać, iż sądem właściwym do rozpoznania sprawy o przestępstwo jest sąd właściwy dla dzielnicy Śródmieście gminy Warszawa-Centrum.

Art. 11. Zrzeczenie się immunitetu parlamentarnego jest nieskuteczne.

Art. 12. 1. Przepisy niniejszego rozdziału mają zastosowanie od dnia ogłoszenia wyników wyborów do Sejmu i Senatu do dnia wygaśnięcia mandatu posła lub senatora.

2. W odniesieniu do posłów uzyskujących mandat w trakcie kadencji Sejmu przepisy, o których mowa w ust. 1, mają zastosowanie od dnia obsadzenia mandatu w trybie określonym w przepisach ustawy — Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

3. W odniesieniu do senatorów uzyskujących mandat w wyniku wyborów uzupełniających do Senatu przepis ust. 1 stosuje się od dnia ogłoszenia wyników tych wyborów.

Rozdział 3

Prawa i obowiązki posłów i senatorów w Sejmie i w Senacie

Art. 13. 1. Posła i senatora obowiązuje obecność oraz czynny udział w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, do których zostali wybrani.

2. Zasady usprawiedliwiania nieobecności posłów lub senatorów nie uczestniczących w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, określają regulaminy Sejmu lub Senatu.

Art. 14. 1. W wykonywaniu obowiązków poselskich poseł w szczególności ma prawo:

- 1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Sejmu i jego organów,
- 2) wybierać i być wybieranym do organów Sejmu,
- 3) zwracać się do Prezydium Sejmu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Sejm lub komisję sejmową,
- 4) zwracać się do komisji sejmowej o rozpatrzenie określonej sprawy,
- 5) uczestniczyć w podejmowaniu poselskich inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych oraz w rozpatrywaniu projektów ustaw i uchwał Sejmu,
- 6) uczestniczyć w dyskusji nad sprawami rozpatrywanymi przez Sejm lub komisje sejmowe,
- 7) wnosić interpelacje i zapytania poselskie.

2. Zasady i tryb korzystania z praw, o których mowa w ust. 1, oraz z innych uprawnień poselskich w Sejmie, a także tryb i formy udzielania odpowiedzi na interpelacje i zapytania poselskie oraz ich rozpatrywanie przez Sejm, określa regulamin Sejmu.

Art. 15. 1. W wykonywaniu obowiązków senatorskich senator w szczególności ma prawo:

- 1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Senatu i jego organów,
- 2) wybierać i być wybieranym do organów Senatu,
- 3) zwracać się do Prezydium Senatu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Senat lub komisję senacką,
- 4) zwracać się do komisji senackiej o rozpatrzenie określonej sprawy,
- 5) uczestniczyć w podejmowaniu inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych Senatu,
- 6) uczestniczyć w dyskusji nad sprawami rozpatrywanymi przez Senat lub komisje senackie.

2. Zasady i tryb korzystania z praw, o których mowa w ust. 1, oraz z innych uprawnień senatorskich w Senacie określa regulamin Senatu.

Art. 16. 1. Posłowie i senatorowie mają prawo uzyskiwać od członków Rady Ministrów oraz przedstawicieli właściwych organów i instytucji państwowych i samorządowych informacje i wyjaśnienia w sprawach wynikających z wykonywania obowiązków poselskich lub senatorskich.

2. Członkowie Rady Ministrów oraz przedstawiciele właściwych organów i instytucji państwowych i samorządowych, organizacji społecznych, zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych, spółek prawa handlowego z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych są obowiązani przedstawiać informacje i wyjaśnienia na żądanie stałych i nadzwyczajnych komisji sejmowych i senackich, w sprawach będących przedmiotem ich zakresu działania.

Art. 17. 1. Na zasadach określonych w regulaminie Sejmu posłowie mogą tworzyć w Sejmie kluby, koła lub zespoły poselskie.

2. Na zasadach określonych w regulaminie Senatu senatorowie mogą tworzyć w Senacie kluby, koła lub zespoły senackie.

3. Posłowie wraz z senatorami mogą tworzyć wspólne kluby, koła lub zespoły parlamentarne.

Art. 18. 1. Do obsługi swej działalności kluby i koła, o których mowa w art. 17, mogą tworzyć biura klubów i kół.

2. Kluby i koła mogą zatrudniać w biurach pracowników na czas określony, nie dłuższy niż czas trwania kadencji. Pracowników zatrudnia przewodniczący klubu lub koła.

3. Przewodniczący klubu lub koła, w ramach środków, o których mowa w ust. 5, ustala sposób wynagradzania pracowników biur klubów i kół, z uwzględnieniem stażu ich pracy.

4. Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu ustalają wspólnie zasady wyptacania pracownikom, o których

mowa w ust. 2, nagród za wieloletnią pracę oraz odpraw w związku z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu i zapewniają środki na ten cel.

5. Kluby i koła otrzymują zryczałtowane środki na pokrycie kosztów związanych z ich działalnością oraz biur klubów i kół, w wysokości i na zasadach określonych wspólnie przez Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu. Środki te nie mogą być wykorzystywane na inne cele niż określone w zdaniu pierwszym.

6. Warunki organizacyjno-techniczne tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur określają wspólnie Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

7. Warunki techniczno-organizacyjne funkcjonowania zespołów poselskich, senackich lub parlamentarnych określają odpowiednio Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Rozdział 4

Inne prawa i obowiązki posłów i senatorów

Art. 19. 1. W wykonywaniu mandatu poseł lub senator ma prawo, jeżeli nie narusza dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów oraz wglądu w działalność organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, a także spółek z udziałem Skarbu Państwa oraz zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy ustawowo chronionej.

2. Zasady i tryb udostępniania posłom i senatorom informacji i materiałów stanowiących tajemnicę państwową i służbową określają przepisy o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej.

Art. 20. 1. Poseł lub senator ma prawo podjąć — w wykonywaniu swoich obowiązków poselskich lub senatorskich — interwencję w organie administracji rządowej i samorządu terytorialnego, zakładzie lub przedsiębiorstwie państwowym oraz organizacji społecznej, a także w jednostkach gospodarki niepaństwowej dla załatwienia sprawy, którą wnosi we własnym imieniu albo w imieniu wyborcy lub wyborców, jak również zaznajamiać się z tokiem jej rozpatrywania.

2. Organy i jednostki, wymienione w ust. 1, wobec których poseł lub senator podjął interwencję, są obowiązane najpóźniej w ciągu czternastu dni powiadomić posła lub senatora o stanie rozpatrywania sprawy i w terminie uzgodnionym z posłem lub senatorem ostatecznie ją załatwić.

3. Kierownicy organów i jednostek, o których mowa w ust. 1, są obowiązani niezwłocznie przyjąć posła lub senatora, który przybył w związku ze sprawą wynikającą z wykonywania jego mandatu, oraz udzielić informacji i wyjaśnień dotyczących sprawy.

4. Legitymacja poselska lub senatorska upoważnia parlamentarzystę do wstępu na teren jednostek, o których mowa w ust. 1.

Art. 21. 1. Posłowie i senatorowie przyjmują opinie, postulaty, wnioski wyborców oraz ich organizacji i biorą je pod uwagę w swej działalności parlamentarnej.

2. Poseł lub senator nie może być zobowiązany do udzielania informacji o osobie, która przekazała mu określone informacje lub przedstawiła opinię. Przepisu art. 163 Kodeksu postępowania karnego nie stosuje się.

Art. 22. 1. Poseł ma prawo uczestniczyć w sesjach sejmiku samorządowego, właściwego dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany, lub właściwego ze względu na siedzibę biura posła.

2. Senator ma prawo uczestniczyć w sesjach sejmiku samorządowego, właściwego dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany.

3. Uczestnicząc w sesjach, o których mowa w ust. 1 i 2, poseł i senator może zgłaszać swoje uwagi i wnioski.

4. Warunki do realizacji praw posła i senatora, o których mowa w ust. 1—3, zapewnia prezydium sejmiku samorządowego.

5. Na zasadach określonych w ust. 3 posłowie i senatorowie mogą uczestniczyć również w sesjach rad gmin.

6. W odniesieniu do Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic gmin warszawskich przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 23. 1. Do obsługi swej działalności w terenie posłowie i senatorowie mogą tworzyć biura poselskie, senatorskie lub poselsko-senatorskie.

2. Poseł może realizować swoją działalność terenową w wybranym okręgu lub okręgach wyborczych.

3. Poseł lub senator może zatrudniać pracowników w biurze we własnym imieniu na czas określony, nie dłuższy niż czas sprawowania mandatu.

4. Poseł lub senator dysponując środkami, o których mowa w ust. 5, ustala wynagrodzenie pracowników biur.

5. Posłowie i senatorowie przysługują ryczałt na pokrycie kosztów związanych z funkcjonowaniem biur, na zasadach i w wysokości określonych odpowiednio przez Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu.

6. Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu ustalają wspólnie zasady i tryb wypłacania pracownikom biur nagród za wieloletnią pracę oraz odpraw w związku z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu i zapewniają środki na ten cel.

7. Warunki techniczno-organizacyjne tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur zapewnia odpowiednio Kancelaria Sejmu lub Kancelaria Senatu we współdziałaniu z wojewodami i organami samorządu terytorialnego, na zasadach określonych odpowiednio przez Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu.

Art. 24. 1. Organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego są obowiązane udzielać posłom i senatorom wszechstronnej pomocy w wykonywaniu ich funkcji.

2. Organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego są obowiązane udostępnić posłowi lub senatorowi lokal na czas odbycia doraźnego dyżuru poselskiego lub senatorskiego w miejscowości, w której poseł lub senator nie otworzył biura określonego w art. 23 ust. 1.

Rozdział 5

Warunki wykonywania mandatu

Art. 25. 1. Posłom i senatorom w okresie sprawowania mandatu, licząc od pierwszego posiedzenia Sejmu lub Senatu, przysługuje uposażenie poselskie lub senatorskie, zwane dalej „uposażeniem”, wypłacane miesięcznie, także za niepełne miesiące sprawowania mandatu.

2. Uposażenie odpowiada wysokości wynagrodzenia podsekretarza stanu, ustalonego na podstawie przepisów o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z wyłączeniem dodatku z tytułu wysługi lat.

3. Posłowie lub senatorowi, który nie korzysta z urlopu bezpłatnego, o którym mowa w art. 29 ust. 1, albo prowadzi działalność gospodarczą samodzielnie lub wspólnie z innymi osobami, albo nie zawiesił prawa do emerytury lub renty, uposażenie, o którym mowa w ust. 1 i 2, nie przysługują.

4. W uzasadnionych przypadkach Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu może podjąć decyzję o przyznaniu, na wniosek posła lub senatora, o którym mowa w ust. 3, uposażenia w całości lub w części.

5. Zasady obniżania uposażenia posłów i senatorów nie uczestniczących, bez usprawiedliwienia, w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, określają regulaminy Sejmu i Senatu.

6. Szczegółowe zasady wypłacania uposażenia posłom lub senatorom, w tym:

- 1) obejmującym mandat w trakcie trwania kadencji,
- 2) którzy nie złożyli ślubowania na pierwszym posiedzeniu Sejmu lub Senatu

— określa Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Art. 26. 1. Do uposażenia przysługują dodatki w wysokości:

- 1) 20% uposażenia — dla pełniących funkcję przewodniczącego komisji,
- 2) 15% uposażenia — dla pełniących funkcję zastępcy przewodniczącego komisji,
- 3) 10% uposażenia — dla pełniących funkcję przewodniczących stałych podkomisji.

2. Prezydium Sejmu oraz Prezydium Senatu mogą:

- 1) określać inne, niż przewidziane w ust. 1, okoliczności uzasadniające wypłacanie dodatków do uposażenia oraz ustalać ich wysokość,
- 2) określać komisje poselskie lub senackie, których członkowie otrzymują także inne, niż wymienione

w ust. 1, dodatki do uposażenia, oraz ustalać ich wysokość,

3) określać tryb wypłaty dodatków.

3. W razie zbiegu uprawnień do dwóch lub więcej dodatków, wypłaca się je miesięcznie w łącznej wysokości nie przekraczającej 35% uposażenia.

Art. 27. Uposażenie oraz dodatki, o których mowa w art. 26, są traktowane jako wynagrodzenie ze stosunku pracy.

Art. 28. 1. Okres pobierania uposażenia jest traktowany jak okres zatrudnienia. Okres ten zalicza się również do stażu pracy, od którego zależą wszelkie uprawnienia pracownicze, w tym także uprawnienia szczególne, uzależnione od zatrudnienia w określonym zawodzie, branży lub zakładzie pracy.

2. Posłowi lub senatorowi, który uległ wypadkowi przy wykonywaniu mandatu, przysługują świadczenia na zasadach i w wysokości określonych przepisami o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

3. Poseł lub senator, który w roku, w którym została zakończona kadencja Sejmu lub Senatu, osiągnął okres zatrudnienia wynoszący co najmniej czterdzieści lat dla mężczyzn i trzydzieści lat dla kobiet, może przejść na emeryturę przysługującą na zasadach i w wysokości określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Przy ustalaniu wymaganego okresu zatrudnienia uwzględnia się okresy składowe i nieskładowe.

4. Minister Pracy i Polityki Socjalnej, w uzgodnieniu z właściwymi ministrami i po porozumieniu z Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, w drodze zarządzenia, ustala zasady i tryb postępowania przy ustalaniu świadczeń z ubezpieczenia społecznego, zaopatrzenia emerytalnego oraz świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, a także uprawnień pracowniczych.

Art. 29. 1. Poseł lub senator pozostający w stosunku pracy z pracodawcami innymi, niż wymienieni w art. 30 ust. 1, otrzymuje urlop bezpłatny, na swój wniosek, na okres sprawowania mandatu oraz trzech miesięcy po jego wygaśnięciu — bez względu na rodzaj i okres trwania stosunku pracy. Stosunek pracy zawarty na czas określony, który ustałby przed terminem zakończenia urlopu bezpłatnego, przedłuża się do trzech miesięcy po zakończeniu tego urlopu.

2. Pracodawca zatrudniający posła lub senatora, który nie skorzystał z prawa do urlopu bezpłatnego, jest obowiązany udzielić posłowi lub senatorowi zwolnienia od pracy w celu wykonywania obowiązków poselskich i senatorskich.

Art. 30. 1. W okresie wykonywania mandatu posłowie i senatorowie nie mogą wykonywać pracy na podstawie stosunku pracy: w Kancelarii Sejmu, w Kancelarii Senatu, w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w Biurze Trybunału Konstytucyjnego, w Najwyższej Izbie Kontroli, w Biurze Rzecznika Praw Oby-

watelskich, w Biurze Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, w Krajowym Biurze Wyborczym, w Państwowej Inspekcji Pracy, w administracji rządowej i samorządu terytorialnego — z wyjątkiem stosunku pracy z wyboru — oraz nie mogą wykonywać pracy w charakterze sędziego i prokuratora, pracownika administracyjnego sądu i prokuratury, a także nie mogą pełnić zawodowej służby wojskowej.

2. Przepis art. 29 ust. 1 stosuje się odpowiednio, z tym że urlop jest udzielany z urzędu.

Art. 31. 1. Pracodawca, u którego poseł lub senator otrzymał urlop bezpłatny, jest obowiązany zatrudnić go po zakończeniu urlopu bezpłatnego lub — w razie jego gotowości do pracy — po wygaśnięciu mandatu, na tym samym lub równorzędnym pod względem płacowym stanowisku pracy, z wynagrodzeniem, jakie otrzymywałby poseł lub senator, gdyby nie skorzystał z urlopu bezpłatnego.

2. Rozwiązanie przez pracodawcę stosunku pracy z posłem lub senatorem, o którym mowa w ust. 1, z wyjątkiem stosunku pracy z wyboru, oraz zmiana warunków jego pracy lub płacy w ciągu dwóch lat po wygaśnięciu mandatu może nastąpić tylko za zgodą Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu.

3. Stosunek pracy z nauczycielem lub nauczycielem akademickim nie może wygasnąć wcześniej niż z końcem roku szkolnego lub akademickiego, następującym po upływie okresu, o którym mowa w art. 29 ust. 1.

Art. 32. 1. Do posła i senatora zajmującego jednocześnie kierownicze stanowisko państwowe nie stosuje się przepisów art. 25—27, art. 28 ust. 1 i art. 29—31.

2. Przez kierownicze stanowiska państwowe rozumie się stanowiska wymienione w art. 2 ustawy z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe.

Art. 33. 1. Poseł lub senator jest obowiązany powiadomić odpowiednio Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu o zamiarze podjęcia dodatkowych zajęć, z wyjątkiem działalności podlegającej prawu autorskiemu i prawom pokrewnym.

2. Posłowie i senatorowie nie mogą podejmować dodatkowych zajęć ani otrzymywać darowizn, mogących podważyć zaufanie wyborców do wykonywania mandatu zgodnie z art. 1 ust. 1.

3. Posłowie i senatorowie nie mogą powoływać się na swój mandat ani posługiwać tytułem posła lub senatora w związku z podjętymi dodatkowymi zajęciami bądź działalnością gospodarczą prowadzoną na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami.

4. Naruszenie przez posła lub senatora przepisu ust. 1, 2 lub 3 powoduje odpowiedzialność regulaminową.

Art. 34. 1. Posłowie i senatorowie nie mogą prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia państwowego lub komunalnego, a także zarządzać ta-

ką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

2. Posłowie i senatorowie nie mogą być członkami władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikami handlowymi podmiotów gospodarczych z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych lub podmiotów gospodarczych, w których uczestniczą takie osoby. Wybór lub powołanie posła lub senatora do tych władz jest z mocy prawa nieważny.

3. Jeżeli wybór lub powołanie, o którym mowa w ust. 2, miało miejsce przed rozpoczęciem wykonywania mandatu, poseł i senator jest obowiązany zrzec się stanowiska lub funkcji. W razie niezrzeczenia się stanowiska lub funkcji, poseł i senator traci je z mocy prawa po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia ślubowania, o którym mowa w art. 2.

4. Posłowie i senatorowie nie mogą posiadać pakietu większego niż 10% udziałów lub akcji w spółkach prawa handlowego z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych lub podmiotów gospodarczych, w których uczestniczą takie osoby. Udziały lub akcje przekraczające ten pakiet powinny być zbyte przez posła lub senatora przed pierwszym posiedzeniem Sejmu lub Senatu, a w razie niezbycia ich nie uczestniczą one przez okres sprawowania mandatu i dwu lat po jego wygaśnięciu w wykonywaniu przysługujących im uprawnień (prawa głosu, prawa do dywidendy, prawa do podziału majątku, prawa poboru).

5. Naruszenie przez posła lub senatora przepisów ust. 1—3 powoduje odpowiedzialność regulaminową oraz utratę w danym roku prawa do uposażenia dodatkowego określonego w art. 37.

Art. 35. 1. Posłowie i senatorowie są obowiązani złożyć oświadczenie o swoim stanie majątkowym, zawierające w szczególności informacje o zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego oraz o nabyciu od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mienia, które podlegało zbyciu w drodze przetargu, a także dane o prowadzeniu działalności gospodarczej oraz dotyczące zajmowania stanowisk w spółkach prawa handlowego. Oświadczenie powinno zawierać informacje dotyczące majątku objętego wspólnością majątkową małżeńską.

2. Wiadomości zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym stanowią tajemnicę służbową, chyba że osoba, która je złożyła, wyraziła pisemną zgodę na ich ujawnienie. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu, po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich lub Komisji Regulaminowej i Spraw Senatorskich, może podjąć uchwałę o ujawnieniu oświadczenia. Wzór oświadczenia określają wspólnie Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się Marszałkowi Sejmu lub Marszałkowi Senatu w terminie trzydziestu dni od dnia objęcia mandatu. Kolejne oświadczenia posłowie i senatorowie składają co

roku, do dnia 31 marca oraz na dwa miesiące przed datą wyborów do Sejmu i Senatu. Analizy danych zawartych w oświadczeniach dokonują komisje powołane odpowiednio przez Sejm i Senat w trybie określonym w regulaminach Sejmu i Senatu. Wyniki analizy przedstawia się odpowiednio Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu.

4. Niezłożenie oświadczenia o stanie majątkowym powoduje odpowiedzialność regulaminową oraz utratę — do czasu złożenia oświadczenia — prawa do uposażenia, a także utratę w danym roku prawa do uposażenia dodatkowego określonego w art. 37.

5. Podanie nieprawdy w oświadczeniu o stanie majątkowym powoduje odpowiedzialność na podstawie art. 247 § 1 Kodeksu karnego.

Art. 36. Posłowi i senatorowi oraz członkom ich rodzin, w okresie wykonywania mandatu oraz trzech miesięcy po jego wygaśnięciu, przysługują świadczenia publicznych zakładów opieki zdrowotnej, na zasadach określonych dla pracowników i członków ich rodzin oraz na warunkach określonych dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe i członków ich rodzin.

Art. 37. 1. Posłowi i senatorowi wypłaca się na koniec roku uposażenie dodatkowe w wysokości średniego uposażenia otrzymanego w danym roku.

2. Uposażenie dodatkowe, o którym mowa w ust. 1, podlega składce na ubezpieczenie społeczne.

Art. 38. 1. Posłowi i senatorowi, który w trakcie sprawowania mandatu lub w ciągu dwunastu miesięcy po jego wygaśnięciu albo dwóch lat od zakończenia korzystania z urlopu bezpłatnego, o którym mowa w art. 29 i art. 30, przechodzi na emeryturę albo rentę, przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzech uposażeń — przy przejściu na emeryturę oraz jednego uposażenia — przy przejściu na rentę.

2. W razie zbiegu uprawnień, z różnych tytułów, do jednorazowej odprawy w związku z przejściem na emeryturę lub rentę, przysługuje odprawa wybrana przez uprawnionego.

Art. 39. 1. Posłowi i senatorowi w związku z zakończeniem kadencji przysługuje odprawa parlamentarna w wysokości trzech uposażeń. Odprawa nie przysługuje, jeżeli poseł lub senator został wybrany na następną kadencję.

2. W razie śmierci posła lub senatora w czasie wykonywania mandatu lub w ciągu trzech miesięcy po jego wygaśnięciu, przysługuje odprawa pośmiertna na zasadach i w wysokości określonych dla pracowników w Kodeksie pracy.

Art. 40. W razie zbiegu uprawnień do odprawy określonej w art. 38 ust. 1 oraz art. 39 ust. 1 przysługuje odprawa wybrana przez uprawnionego.

Art. 41. Posłowie i senatorowie oraz członkowie ich rodzin są uprawnieni do korzystania z funduszu świadczeń socjalnych, utworzonego na zasadach określo-

nych w przepisach o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Zasady przeznaczania środków z funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej oraz zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z funduszu ustalają wspólnie Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu. Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu określają również zasady korzystania ze świadczeń finansowanych z funduszu świadczeń socjalnych przez byłych posłów lub senatorów, a także członków ich rodzin.

Art. 42. 1. Posłowi i senatorowi przysługują środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z wydatkami poniesionymi w związku z wykonywaniem mandatu na terenie kraju, w zryczałtowanej wysokości 30% uposażenia miesięcznego (dieta parlamentarna).

2. Dieta parlamentarna jest wolna od podatku dochodowego od osób fizycznych i nie może być zajęta w drodze egzekucji.

3. Poseł lub senator nie może pobierać jednocześnie diety parlamentarnej i diety z tytułu wykonywania funkcji radnego. Poseł lub senator wybiera dietę, którą będzie pobierał.

4. Zasady obniżania diet parlamentarnych posłom i senatorom nie uczestniczącym, bez usprawiedliwienia, w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, określają regulaminy Sejmu i Senatu.

5. Szczegółowe zasady i tryb wypłaty diet parlamentarnych oraz należności posłów i senatorów delegowanych przez Sejm i Senat poza granice kraju określają wspólnie Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Art. 43. 1. Poseł i senator ma prawo, na terenie kraju, do bezpłatnego przejazdu środkami publicznego transportu zbiorowego oraz przelotów w krajowym przewozie lotniczym, a także do bezpłatnych przejazdów środkami publicznej komunikacji miejskiej.

2. Właściwi ministrowie, za zgodą Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, określają tryb korzystania z uprawnień, o których mowa w ust. 1.

Art. 44. 1. Posłowie i senatorowie otrzymują bezpłatnie dzienniki urzędowe i druki sejmowe lub senackie.

2. Posłowie i senatorowie otrzymują koperty z papierem listowym, oznaczone odpowiednim nadrukiem, do prowadzenia korespondencji związanej z wykonywaniem mandatu bez uiszczania przez nich opłat pocztowych.

3. Szczegółowe zasady realizacji uprawnień, o których mowa w ust. 1 i 2, określają Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Art. 45. 1. Posłowi wydaje się legitymację poselską, a senatorowi legitymację senatorską.

2. Posłom i senatorom wydaje się karty do głosowania.

3. Wzór legitymacji i karty do głosowania, a także tryb postępowania oraz warunki wydawania ich duplikatów w razie zniszczenia lub zagubienia określają odpowiednio Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu.

Art. 46. 1. Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu udzielają posłom i senatorom pomocy w wykonywaniu przez nich mandatów, czuwają nad wykonywaniem przez nich obowiązków parlamentarnych, jak również nad wykonywaniem wobec nich obowiązków określonych w ustawie przez organy państwowe i samorządu terytorialnego oraz podporządkowane im jednostki.

2. Kancelaria Sejmu i Kancelaria Senatu, każda według swej właściwości, zapewniają i organizują obsługę posłów i senatorów niezbędną do wykonywania przez nich obowiązków oraz pomoc merytoryczną, zwłaszcza w zakresie dostępu do opracowań specjalistycznych, literatury i ekspertyz.

3. Zadania Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, o których mowa w ust. 1, określają szczegółowo regulaminy Sejmu i Senatu, a zadania Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu, o których mowa w ust. 2, określają szczegółowo regulaminy Sejmu i Senatu oraz uchwały Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Art. 47. Wydatki wynikające z uprawnień posłów i senatorów pokrywa się z budżetu państwa, w części dotyczącej odpowiednio Kancelarii Sejmu lub Kancelarii Senatu.

Rozdział 6

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 48. W Kodeksie postępowania cywilnego w art. 833 w § 2 wyrazy „do diet posłów” zastępuje się wyrazami „do uposażeń posłów i senatorów”.

Art. 49. W ustawie z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 7, poz. 18, z 1985 r. Nr 23, poz. 100 oraz z 1990 r. Nr 10, poz. 60 i Nr 34, poz. 199) w art. 3 w ust. 1 po pkt 1a dodaje się pkt 1b w brzmieniu:

„1b) klubów, kół i zespołów poselskich, senackich i parlamentarnych oraz biur poselskich, senatorskich i poselsko-senatorskich,”.

Art. 50. W ustawie z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz. U. Nr 20, poz. 101, z 1982 r. Nr 31, poz. 214, z 1985 r. Nr 22, poz. 98 i Nr 50, poz. 262, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, z 1991 r. Nr 100, poz. 443, z 1993 r. Nr 1, poz. 1 oraz z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 142, poz. 701) w art. 2 w pkt 2 po wyrazach „Szefa Kancelarii Sejmu,” dodaje się wyrazy „Szefa Kancelarii Senatu, zastępcy Szefa Kancelarii Sejmu.”

Art. 51. W ustawie z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (Dz. U. z 1993 r. Nr 38, poz. 172) w art. 11:

1) w ust. 1 zdanie trzecie otrzymuje brzmienie:

„Jeżeli uchwała obejmuje także pociągnięcie do odpowiedzialności karnej osoby, która jest posłem lub senatorem, stanowi ona równocześnie wnio-

sek o uchylenie immunitetu poselskiego lub senatorskiego.”,

2) w ust. 3 dodaje się na końcu zdanie w brzmieniu:

„W wypadku konieczności uchylenia immunitetu poselskiego lub senatorskiego następuje to po wyrażeniu przez Sejm lub Senat zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej.”

Art. 52. W ustawie z dnia 5 czerwca 1992 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. Nr 56, poz. 274 oraz z 1995 r. Nr 4, poz. 18) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3 wyrazy „Poseł, senator i osoba” zastępuje się wyrazem „Osoba”;

2) w art. 4 skreśla się ust. 1;

3) w art. 6:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Osoby zajmujące kierownicze stanowiska państwowe są obowiązane do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych przez osobę zajmującą kierownicze stanowisko państwowe zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, prowadzeniu innej działalności gospodarczej, a ponadto o nabyciu przez osobę zajmującą kierownicze stanowisko państwowe od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mienia, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące zajmowania przez osobę zajmującą kierownicze stanowisko państwowe stanowisk w spółkach, o których mowa w art. 1.”,

b) skreśla się ust. 3,

c) w ust. 4 skreśla się wyrazy „do osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe oraz”;

4) w art. 8 wyrazy „w art. 1—4” zastępuje się wyrazami „w art. 1—3 i w art. 4 ust. 2”.

Art. 53. 1. Uposażenie poselskie i senatorskie, o którym mowa w art. 25, oraz dieta parlamentarna, o której mowa w art. 42, przysługują do czasu zakończenia kadencji Sejmu, wybranego w dniu 19 września 1993 r., w wysokości określonej przez Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

2. Egzekucje z diet poselskich i senatorskich, wszczęte a nie zakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, prowadzi się według przepisów dotychczasowych w stosunku do posłów i senatorów kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie.

Art. 54. Przy ustalaniu w 1996 r. wysokości uposażenia dodatkowego określonego w art. 37 uwzględnia się również ryczałt wypłacany zgodnie z art. 24 ustawy, o której mowa w art. 56 ust. 1.

Art. 55. Do posłów i senatorów kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie, przepis art. 30 nie ma zastosowania.

Art. 56. 1. Traci moc ustawa z dnia 31 lipca 1985 r. o obowiązkach i prawach posłów i senatorów (Dz. U. z 1991 r. Nr 18, poz. 79), z wyjątkiem jej art. 19 ust. 2 i 3 oraz z zastrzeżeniem ust. 2 niniejszego artykułu.

2. Do posłów i senatorów kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie, nie korzystających z urlopów bezpłatnych na okres sprawowania mandatu, stosuje się przepis art. 26 ustawy, o której mowa w ust. 1.

Art. 57. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1996 r., z wyjątkiem:

1) rozdziału 2 i art. 51, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia,

2) art. 34 ust. 3 i 4 oraz art. 42 ust. 3, które wchodzi w życie po upływie 4 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *A. Kwaśniewski*